

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Област на висше образование 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика

Автор на дисертационния труд: **Мария Илиева Вълкова**

Тема на дисертационния труд: „Здравната култура в ценностната ориентация на съвременния ученик“

Рецензент: доц. д-р **Марина Иванова Димитрова**

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение. Степен и нива на актуалността на проблема и конкретните задачи, разработени в дисертацията.

Фокусът на дисертационния труд е в областта на изключително актуален проблем, а именно човешкото здраве. Здравната култура и ценностната ориентация на учениците в условията на съвременното общество през годините търпи промени. Свидетели сме не добро познаване на здравословния начин на живот в измеренията за здравословно хранене, спорт и движение, сън, профилактика и превенция от вредни навици от учениците. В образователната система вниманието е насочено към здравното образование, като целенасочен и организиран процес на формиране на здравни знания, умения, убеждения, отношения и компетенции, намиращи отражение в съответния стил на поведение на личността.

Дисертационният труд е посветен на създаването на изследователска технология на обучение върху тематична рамка, като насочва към връзката „подходящи педагогически обучителни подходи – активност и ангажираност на обучаемите“. Цели се повишаване на здравната култура на съвременния ученик. Авторката е очертала основните перспективи в посока развиване и повишаване на здравната култура на подрастващите и поставянето ѝ на най-високо място в йерархията на ценностната им система като условие за водене на здравословен начин на живот.

Дисертационният труд съдържа увод, задълбочена теоретична постановка на тематиката, методология на изследването, анализ на резултатите, заключение с направени изводи, списък с използваната литература и приложения. Дисертацията е с общ обем 170 страници и съдържа 3 фигури, 3 таблици и 16 диаграми.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал.

След направения анализ на представения дисертационен труд на Мария Вълкова, може да се направи извод, че докторантката има солиден опит и отлична подготовка като учител в областта на здравното образование и познава проблемната област. За целите на дисертационното изследване са проучени и използвани 138 източника, от които 84 са на кирилица, 25 на латиница и 29 интернет ресурса. Поставените задачи са последователно решени, а основната цел постигната.

Особено внимание е обърнато на формирането на ценностната система на подрастващите и факторите, оказващи влияние върху нея. Прави впечатление задълбоченото проучване и цитиране на методически подходи за изследване на ценностите:

- структурно-енергетичен - М.Рокич и Р. Инглехарт;
- структурно-съдържателен - Х. Хофстеде, Х. Триандис, Ш. Шварц;
- енергетично-съдържателен - К.Байчинска.

Разгледаните съвременни подходи за здравето, а именно: Модел за насърчаване на здравето (Health Promotion Model), Модел на вярванията в здравето (Health Believe Model), Транстеоретичен модел (Transtheoretical Model), Теория на разумното действие (Theory of Reasoned Action), Теория за разпространение на иновациите (Diffusion of Innovation Theory) са отправна точка за изследователската дейност на докторантката. Направен е комплексен анализ на теоретичните постановки.

3. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методика на изследване от Мария Вълкова кореспондира с поставената основна цел и задачи на дисертационния труд. Базирайки се на въпросникът за изследване на ценностите на М. Рокич /Rocheach Value Survey/ и проведения педагогически експеримент е разработена и апробирана технология на обучение за здравно образование. Подходящо подобрите методи и инструментариум на изследването са описани коректно и задълбочено.

4. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Извършеното задълбочено литературно проучване представено ни в първа глава на дисертационния труд е с два фокуса: ценности и ценностно формиране на личността и проблемът за здравното образование, като са представени добри практики както в България, така и в световен мащаб.

Във втора глава е изяснена терминологията по тематиката. Представена е методологията на дисертационното изследване и разработената *Инвариантна технология за повишаване на здравната култура на учениците*.

В трета глава са извършени няколко анализа: Анализ на резултатите от проучване на ценностите по модела на Рокич - Rokeach Value Survey; Анализ на резултатите от изследване на здравната култура и мястото и в ценностната ориентация на съвременния ученик; цялостен анализ и статистическа обработка на резултатите от проведения педагогическия експеримент. Изведени са изводи.

Получените резултати от дисертационното изследване потвърждават първоначалната хипотеза. Целенасоченото въздействие върху учениците в училищна среда оказва положително влияние върху обогатяване и подобряване на здравната култура на учениците. Проблемът здравословен начин на живот на съвременния ученик е сериозен и непосилен за училищната институция. От своя богат педагогически опит и проведеното проучване, авторката смята, че е необходима целенасочена държавна политика и социална ангажираност на цялото общество.

5. Научни и/или научноприложни приноси на дисертационния труд:

Заявените приноси от дисертационния труд на докторант Мария Вълкова имат научноприложен характер. Разработената *нова инвариантна образователна технология* е позволила да се набележат конкретни мерки и механизми за повишаване на равнището на здравната култура на учениците и преодоляване на противоречието между здравно съзнание и здравно поведение. Това е съществен принос за подобряване на здравната култура и би могло да се прилага в образователната ни система.

6. Оценка за степента на личното участие на дисертанта в приносите.

Считам, че дисертационния труд, приносите и публикациите са лично дело на докторантката.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд.

По темата на дисертационния труд са представени пет публикации. Четири от тях са в българско реферирано издание, една в чужбина. Самостоятелно разработени са две научни статии, а останалите в съавторство с научния ръководител. Приемам, че представените публикации отразяват основни етапи от работата по дисертацията.

8. Използване на резултатите от дисертационния труд в научната и социалната практика.

За целите на дисертационното изследване са включени ученици от три училища в Сливен - ПХГ „Дамян Дамянов“, ОУ „Елисавета Багряна“ и ОУ „Христо Ботев“. Апробираната инвариантна образователна технология за повишаване здравната култура

на учениците е предназначена за ученици от 7. клас на прогимназиалния етап на основната степен на образование. С оглед резултатите от изследването и произтеклите от него изводи са предложени мерки и механизми за повишаване здравната култура на учениците, приложими на национално, институционално, групово и индивидуално равнище. Авторската инвариантна образователна технология е приложима за различни степени на образование.

9. Оценка на съответствието на автореферата с изискванията за изготвянето му, както и на адекватността на отразяване на основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът е изготвен съобразно изискванията на ПУРПНС в ТУ-София. Представя основните идеи и приноси в синтезиран вид.

10. Мнения, препоръки и бележки.

Дисертационният труд е добре структуриран. Авторката използва научен език, адекватен на избраната тематика в логическа последователност. Съдържа интересни и оригинални резултати, получени при апробирането на авторската технология за повишаване здравната култура на учениците.

Нямам съществени забележки към дисертационния труд на докторантката. Препоръката ми към Мария Вълкова е, да продължи и задълбочи работата си по тематиката, като разшири обхвата на проучването. Изследваният проблем е от съществена значимост за образованието и обществото като цяло.

11. Заключение с ясна положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд.

В заключение считам, че дисертационният труд на Мария Вълкова на тема „Здравната култура в ценностната ориентация на съвременния ученик“ отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Темата е актуална, проведено е задълбочено изследване. Научноприложните приноси са оригинални, което дава основание за положителната ми оценка.

Предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Мария Илиева Вълкова образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“.

Дата: 27.05.2024 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:
(доц. д-р М. Димитрова)